

DECIZIA nr.558
din 24 octombrie 2023

**referitoare la obiecția de neconstituționalitate a Legii privind statutul
asistentului judecătorului**

Nepublicată

Marian Enache	- președinte
Mihaela Ciochină	- judecător
Cristian Deliorga	- judecător
Dimitrie-Bogdan Licu	- judecător
Laura-Iuliana Scânteii	- judecător
Gheorghe Stan	- judecător
Elena-Simina Tănăsescu	- judecător
Varga Attila	- judecător
Ingrid-Alina Tudora	- magistrat-asistent

1. Pe rol se află soluționarea obiecției de neconstituționalitate a Legii privind statutul asistentului judecătorului, obiecție formulată de un număr de 56 de deputați.

2. Obiecția de neconstituționalitate a fost înregistrată la Curtea Constituțională cu nr.4540 din 28 iunie 2023 și constituie obiectul Dosarului nr.1703A/2023.

3. **În motivarea obiecției de neconstituționalitate**, autorii sesizării formulează critici de neconstituționalitate intrinsecă, apreciind că legea supusă controlului de constituționalitate contravine dispozițiilor art.1 alin.(3)-(5), celor ale art.21, art.124 și art.126 din Legea fundamentală, precum și art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

4. Autorii sesizării susțin că Legea privind statutul asistentului judecătorului aduce atingere principiului previzibilității și clarității normelor juridice, consacrat de art.1 alin.(5) din Constituție, context în care arată că legea criticată nu reglementează previzibil și accesibil acest statut și nu respectă criteriile de previzibilitate și accesibilitate, astfel cum acestea au fost statuate atât în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, cât și în cea a Curții Constituționale. Arată, astfel, că din analiza legii criticate, reiese că aceasta, atât prin conținutul său normativ, cât și prin configurație, nu conduce la reglementarea unei instituții *sui-generis*, așa cum își propune, lăsând numeroase lacune și spații de interpretare a termenilor, a atribuțiilor și a puterilor conferite asistentului judecătorului.

5. În acest context, autorii sesizării susțin că deși principiul calității legii nu este enunțat în mod expres prin Constituție, acesta a fost recunoscut și consacrat prin jurisprudența Curții Constituționale, care a stabilit că originea acestuia se regăsește în art.1 alin.(5) din Legea fundamentală. Astfel, în jurisprudența sa, Curtea Constituțională a statuat că orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite cerințe calitative, printre acestea numărându-se și previzibilitatea, ceea ce presupune ca acesta să fie suficient de precis și clar pentru a putea fi aplicat (a se vedea Decizia nr.1 din 11 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.53 din 23 ianuarie 2012, și Decizia nr.494 din 10 mai 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.407 din 19 iunie 2012). Instanța constituțională a reținut că accesibilitatea și previzibilitatea legii sunt cerințe ale principiului securității raporturilor juridice, constituind garanții împotriva arbitrarului (a se vedea Decizia nr.139 din 13 martie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.336 din 3 mai 2019). De asemenea, prin Decizia nr.473 din 21 noiembrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.30 din 15 ianuarie 2014, Curtea Constituțională a statuat, de principiu, că orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de precis și clar pentru a putea fi aplicat.

6. De asemenea, conceptul de „*previzibilitate*” a legii a fost dezvoltat de și de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în contextul mai larg al respectării principiului legalității, iar cerința ca o ingerință să „*fie prevăzută de lege*” impune nu doar o minimă bază legală pe care să se întemeieze acțiunea statului, ci „*legea*” trebuie să fie accesibilă și previzibilă. În acest sens, se invocă Hotărârea din 26 aprilie 1979, pronunțată în Cauza *Sunday Times împotriva Regatului Unit*, prin care s-a statuat că o normă nu poate fi considerată „*lege*” dacă nu este formulată cu suficientă precizie pentru a permite cetățeanului să își regleze comportamentul.

7. În acest context, autorii sesizării consideră că legea criticată nu respectă cerințele privind calitatea normei juridice, sub aspectul clarității, previzibilității și accesibilității acesteia, prevăzute de

art.36 alin.(1) din Legea nr.24/2000, republicată, cu modificările și completările ulterioare, cerințe care se circumscriu principiului legalității, prevăzut la art.1 alin.(5) din Constituție. Apreciază că ambiguitatea redacțională a legii supuse controlului de constituționalitate este evidentă, ceea ce generează serioase îndoieli cu privire la efectele pe care legea le-ar putea produce (a se vedea Decizia nr.619 din 11 octombrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.6 din 4 ianuarie 2017, paragraful 45), iar prin modul deficitar de redactare, legea criticată încalcă exigențele prevăzute de art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta referitoare la calitatea legii, cu consecința neconstituționalității legii în ansamblul său. Învederează, în acest sens, că în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, și anume prin Hotărârea din 9 decembrie 2008, pronunțată în *Cauza Viașu împotriva României*, s-a constatat existența unei incoerențe legislative ce a condus la o lipsă de previzibilitate, care a generat atât „un climat de incertitudine juridică”, cât și un „echivoc al situațiilor juridice incerte”.

8. Raportat la obiectul prezentei sesizări, autorii acesteia susțin că statutul asistentului judecătorului nu este clar și precis definit, legea reglementând atribuțiile acestuia în art.40, printr-o enumerare sumară de activități presupuse judiciare, al căror conținut practic nu poate fi evaluat într-o formă aproximativă. În acest context, arată, spre exemplu, că procesul penal reprezintă o succesiune de activități specifice consemnate în acte procesuale sau procedurale reglementate riguros, efectuate de regulă în anumite termene, supuse unui posibil control de natură judiciară. În temeiul art.40 alin.(1) lit.c) din legea criticată, asistentul judecătorului redactează un proiect de hotărâre judecătorească, context în care se pune întrebarea care este modalitatea de consemnare a redactării proiectului, în condițiile în care Codul de procedură penală sau altă reglementare procesuală în acest sens nu există. În cazul în care o parte din procesul penal bănuiește că proiectul de hotărâre a fost redactat de un asistent al judecătorului, aflat într-o situație de incompatibilitate dovedită, se pune întrebarea care este procedura de contestare. Or, atribuțiile asistenților judecătorului nu sunt supuse niciunei reglementări juridice, nefiind prevăzută nici denumirea formală a actului procedural prin care se constată efectuarea activităților judiciare. De asemenea, nu este prevăzută nicio activitate în procesul redactării hotărârii, care este atributul exclusiv al judecătorului și care nu poate fi delegată. Proceduri de incompatibilitate, de abținere nu sunt indicate referitor la activitățile enumerate ca fiind în sarcina asistentul judecătorului. Se apreciază, totodată, că introducerea asistenților judecătorilor ar putea afecta principiul colegialității, care presupune că judecătorii decid împreună în cadrul completelor. Astfel, asistenții pot interveni în procesul de luare a deciziilor, ceea ce ar putea compromite colaborarea egală între judecători.

9. Autorii sesizării mai susțin că Legea privind statutul asistentului judecătorului contravine art.124 și art.126 din Constituție, dispoziții potrivit cărora justiția se „înfăptuiește în numele legii” de către judecători, ea neputând fi delegată altor persoane din afara magistraturii. Pe de altă parte, judecătorii sunt independenți și se supun numai legii, ceea ce înseamnă că nicio persoană din afara magistraturii și nici din cadrul organelor de conducere judiciară nu poate influența activitatea de judecată, în speță fiind vorba despre asistenții judecătorilor. În acest sens, arată că, potrivit art.1 din Legea nr.303/2022 privind statutul judecătorilor și procurorilor, magistratura este activitatea desfășurată de judecători în scopul îndeplinirii justiției și de procurori în scopul apărării intereselor generale ale societății, iar, potrivit art.2 alin.(3) teza a doua din aceeași lege, judecătorii soluționează cauzele în baza legii, cu respectarea drepturilor procesuale ale părților, fără constrângeri, influențe, presiuni, context legal din care rezultă, fără îndoială, că justiția se îndeplinește în cadrul sistemului judiciar numai de către judecători.

10. Raportat la legea criticată în speță, se arată că art.40 alin.(1) reglementează, cu titlu general, atribuții care, în opinia autorilor sesizării, interferează semnificativ cu activitatea de judecată, iar în art.40 alin.(2) din aceeași lege se prevede că asistentul judecătorului îndeplinește orice alte atribuții de serviciu stabilite de judecătorul coordonator, de președintele instanței sau de președintele de secție.

11. Așa fiind, autorii sesizării apreciază că atribuțiile asistentului judecătorului prevăzute în legea criticată afectează criteriile de legitimitate a hotărârilor judecătorești, astfel cum sunt stabilite prin art.6 paragraful 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, în sensul că orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială. Se face trimitere la Avizul Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) nr.22(2019) – Rolul asistenților judiciari, în cuprinsul căruia se prevede că procedurile și garanțiile substanțiale ale independenței și imparțialității judecătorilor au drept scop protejarea procesului de luare a deciziei de fiecare judecător parte a completului, subliniindu-se faptul că luarea deciziei reprezintă esența rolului oricărui judecător oricât de mari ar fi diferențele dintre practicile și tradițiile sistemelor judiciare. Totodată, menționează că în avizul precitat se stabilește, cu valoare de principiu, că asistentul judiciar nu este parte a instanței care pronunță hotărârea, legea națională fiind în prezent în același sens. Or, legea criticată instituie, prin art.40 alin.(1) lit.c), ca atribuție a asistentului faptul că acesta „redactează, sub coordonarea

judecătorului, proiecte de hotărâri judecătorești sau ale altor acte procedurale”, ceea ce, în opinia autorilor sesizării, contravine dispozițiilor art.124 și 126 din Constituție.

12. Aceștia consideră, totodată, că prin conținutul normativ al legii criticate se aduce atingere și art.21 din Constituție, având în vedere că activitatea asistentului judecătorului nu se concretizează în niciun act, astfel încât părțile litigiului nu pot ști dacă hotărârea a fost redactată în tot sau în parte de altă persoană decât judecătorii cauzei (și în caz afirmativ, care parte), dacă cele consemnate în hotărâre reprezintă rezultatul deliberării membrilor completului sau sunt argumente inserate de persoane străine actului de justiție ori dacă sunt rezultatul influenței unor astfel de persoane care rămân într-o realitate ocultă. Arată că, potrivit dispozițiilor constituționale menționate, orice persoană poate apela la instanțele judecătorești pentru protecția drepturilor sale, având dreptul la un proces echitabil, la o instanță independentă și imparțială, or, în opinia autorilor sesizării, prezența asistenților judecătorilor este de natură a afecta dreptul persoanei de a beneficia de un proces echitabil, deoarece se introduce o influență externă în procesul decizional.

13. În acest mod, apreciază că se aduce atingere și art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, context în care învederează că în sistemele *common law* redactarea unei hotărâri reprezintă o atribuție personală a judecătorului care nu poate fi nici delegată, nici împărțită unui asistent, indiferent de nivelul de calificare a acestuia. În acest sens, autorii sesizării evidențiază faptul că în Avizul Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni nr.22(2019) se precizează că luarea unei decizii nu este un privilegiu al judecătorilor care să poată fi delegat după bunul lor plac, ci este cea mai importantă dintre atribuțiile lor într-o societate fondată pe statul de drept. În acest sens, arată că, de regulă, unele state membre, precum Andorra, Irlanda, Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, nu permit implicarea asistenților judiciari în redactarea hotărârilor.

14. Autorii sesizării consideră că reglementarea expresă în legea criticată, printre atribuțiile asistentului judecătorului, a redactării proiectelor de hotărâri, chiar sub coordonarea judecătorului, lipsește hotărârea de garanțiile prevăzute în art.6 paragraful 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Se arată că orice implicare în procedura luării deciziilor și a redactării hotărârilor judecătorești trebuie să fie clar și detaliat prevăzută pentru a exclude orice imixtiune a unor persoane care au un statut juridic incert. Având în vedere faptul că asistenții judecătorului nu se supun regimului incompatibilităților, nu pot fi recuzați și nici nu sunt cunoscuți de părți, legitimitatea hotărârii judecătorești este pusă sub semnul întrebării, asistenții judecătorilor putând influența în mod inadecvat activitatea judecătorilor.

15. Autorii sesizării menționează, totodată, că pe parcursul derulării procesului legislativ, Consiliul Economic și Social a emis un aviz nefavorabil pentru proiectul de lege privind statutul asistentului judecătorului, motivând, în esență, că modul de reglementare a atribuțiilor asistentului „poate fi de natură a afecta garanțiile conferite judecătorului pentru efectuarea actului de justiție în condiții de imparțialitate și independență”.

16. În conformitate cu dispozițiile art.16 alin.(2) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, obiecția de neconstituționalitate a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului și Guvernului pentru a-și exprima punctele de vedere.

17. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului și Guvernul** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra obiecției de neconstituționalitate.

18. La dosarul cauzei au fost depuse de către persoane fizice și juridice, în calitate de *amicus curiae*, înscrisuri prin care se solicită admiterea, respectiv respingerea obiecției de neconstituționalitate.

19. La termenul de judecată fixat pentru data de 14 septembrie 2023, Curtea a dispus amânarea începerii dezbaterilor asupra cauzei pentru data de 24 octombrie 2023, când a pronunțat prezenta decizie.

CURTEA,

examinând obiecția de neconstituționalitate, raportul întocmit de judecătorul -raportor, înscrisurile depuse la dosar, dispozițiile legii criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr.47/1992, reține următoarele:

20. **Obiectul controlului de constituționalitate** îl constituie Legea privind statutul asistentului judecătorului.

21. Autorii sesizării invocă încălcarea dispozițiilor constituționale ale art.1 alin.(3) și (4) privind statul de drept și principiul separației și echilibrului puterilor în cadrul democrației constituționale, ale art.1 alin.(5) care consacră principiul legalității, în componenta referitoare la calitatea legii, ale art.21 privind accesul liber la justiție, ale art.124 referitoare la înfăptuirea justiției și ale art.126 referitoare la instanțele judecătorești, raportat la prevederile art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

22. În prealabil examinării obiecției de neconstituționalitate, Curtea are obligația verificării condițiilor de admisibilitate ale acesteia, prin prisma titularului dreptului de sesizare, a termenului în care acesta este îndrituit să sesizeze instanța constituțională, precum și a obiectului controlului de constituționalitate.

23. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a statuat că dacă primele două condiții se referă la regularitatea sesizării instanței constituționale, din perspectiva legalei sale sesizări, cea de-a treia vizează stabilirea sferei sale de competență, astfel încât urmează să fie cercetate în ordinea anterioară, iar constatarea neîndeplinirii uneia dintre ele are efecte dirimante, făcând inutilă analiza celorlalte condiții (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.904 din 28 decembrie 2021, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.1236 din 28 decembrie 2021, paragraful 22, sau Decizia nr.247 din 4 mai 2022, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.533 din 31 mai 2022, paragraful 15).

24. Astfel, Curtea constată că obiecția de neconstituționalitate îndeplinește condițiile prevăzute de art.146 lit.a) teza întâi din Constituție, atât sub aspectul titularului dreptului de sesizare, întrucât a fost formulată de un număr de 56 de deputați, cât și sub aspectul obiectului, fiind vorba despre o lege adoptată, dar nepromulgată încă.

25. Cu privire la termenul în care poate fi sesizată instanța de contencios constituțional, Curtea reține că, potrivit art.15 alin.(2) din Legea nr.47/1992, acesta este de 5 zile de la data depunerii legii adoptate la secretarii generali ai celor două Camere ale Parlamentului, respectiv de 2 zile, începând de la același moment, dacă legea a fost adoptată în procedură de urgență. Totodată, în temeiul art.146 lit.a) teza întâi din Legea fundamentală, Curtea Constituțională se pronunță asupra constituționalității legilor înainte de promulgarea acestora, care, potrivit art.77 alin.(1) teza a doua din Constituție, se face în termen de cel mult 20 de zile de la primirea legii adoptate de Parlament.

26. Potrivit fișelor legislative aflate pe site-ul Camerei Deputaților și al Senatului, Curtea constată că legea care constituie obiectul prezentei sesizări a fost adoptată în procedură ordinară de Senat, în calitate de Cameră decizională, în data de 26 iunie 2023, iar pe data de 28 iunie 2023 a fost depusă la secretarul general al Camerei Deputaților în vederea exercitării dreptului de sesizare a Curții Constituționale, fiind apoi trimisă spre promulgare Președintelui României în data de 3 iulie 2023. Prezenta sesizare a fost înregistrată la Curtea Constituțională în data de 28 iunie 2023, iar într-o atare situație, luând act de faptul că aceasta a fost formulată în interiorul termenului de protecție prevăzut de art.15 alin.(2) din Legea nr.47/1992, rezultă că obiecția de neconstituționalitate este admisibilă sub aspectul respectării termenului în care poate fi sesizată instanța de control constituțional, nefiind tardiv introdusă.

27. În consecință, Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art.146 lit.a) din Constituție, precum și ale art.1, 10, 15 și 18 din Legea nr.47/1992, republicată, să soluționeze obiecția de neconstituționalitate.

28. Înainte de a proceda la examinarea, în concret, a criticilor formulate de autorii sesizării, Curtea consideră oportună prezentarea unor informații suplimentare care sunt de natură să clarifice aspectele supuse controlului de constituționalitate.

29. În acest sens, Curtea reține că astfel cum rezultă din preambulul Ordonanței de urgență a Guvernului nr.127/2022 privind înființarea unor posturi de personal contractual în schema de personal a Consiliului Superior al Magistraturii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.931 din 22 septembrie 2022, instituția asistentului judecătorului a reprezentat una dintre propunerile de îmbunătățire a activității instanțelor de judecată ce a fost îndelung dezbătută în cadrul sistemului judiciar, fiind unanim considerată modalitatea cea mai potrivită de eficientizare a activității judecătorilor și de îmbunătățire a calității și a randamentului muncii acestora, cu scopul realizării unui act de justiție adaptat cerințelor societății contemporane și așteptărilor cetățenilor, ca beneficiari și destinatari finali ai activității instanțelor. În acest sens, instituția asistentului judecătorului a fost testată în cadrul proiectului „Optimizarea managementului la nivelul sistemului judiciar. Componenta de instanțe judecătorești”, implementat de Consiliul Superior al Magistraturii, iar exercițiul-pilot derulat în cadrul acestui proiect a evidențiat impactul pozitiv al modelului testat, activitatea asistenților judecătorului contribuind la optimizarea eficienței și la consolidarea calității actului de justiție, instituția asistentului judecătorului regăsindu-se deja la nivelul majorității statelor europene, necesitatea acesteia fiind semnalată de sistemul judiciar de o perioadă semnificativă de timp. Acest amplu exercițiu-pilot, care a debutat în luna ianuarie a anului 2021 la nivelul a 19 instanțe judecătorești (curți de apel, tribunale și judecătorii), a vizat, pe de o parte, verificarea modului în care instituția asistentului judecătorului funcționează în practică, iar, pe de altă parte, obținerea informațiilor necesare pentru inițierea unor demersuri normative în vederea implementării la nivel legislativ a acestei instituții. Analizele efectuate de către Consiliul Superior al Magistraturii au relevat faptul că derularea exercițiului-pilot și sprijinul pe care activitatea asistenților l-a constituit pentru judecători au fost apreciate la nivelul tuturor instanțelor implicate,

instituția asistentului judecătorului fiind considerată un real progres, apreciindu-se, totodată, că aceasta ar trebui să constituie o profesie distinctă, cu un statut complex, cu reglementări și atribuții concrete, implicit răspundere, cu integrare de sine stătătoare în sistemul judiciar, iar rolul și scopul principal al instituției să fie acela de personal-suport al judecătorilor. S-a subliniat că activitatea asistenților constituie un sprijin real pentru judecători întrucât, prin preluarea unor atribuții încredințate de aceștia, sunt asigurate premisele pentru optimizarea eficienței și pentru consolidarea calității actului de justiție, în timp ce activitățile specifice funcției de judecată rămân de resortul exclusiv al judecătorului.

30. În acest context, având în vedere că activitățile desfășurate de asistenții judecătorului în cadrul exercițiului-pilot au evidențiat potențialul acestei categorii profesionale de a contribui la optimizarea eficienței și calității actului de justiție, ținând cont de necesitatea ca toate elementele pozitive desprinse din derularea exercițiului-pilot și experiența asimilată de asistenții judecătorului să fie valorificate în continuare la nivelul instanțelor judecătorești, s-au constituit premisele care au fundamentat adoptarea de către legiuitorul delegat a Ordonanței de urgență a Guvernului nr.127/2022, anterferită. Prin acest act normativ, începând cu data de 1 octombrie 2022, au fost înființate 165 de posturi de experți juriști (cod COR 261903), personal contractual, creându-se astfel un compartiment distinct în cadrul aparatului propriu, în care au fost preluați asistenții judecătorului selecțai în proiectul derulat de Consiliul Superior al Magistraturii. Adoptarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr.127/2022, aprobată prin Legea nr.384/2022, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.1276 din 30 decembrie 2022, a reprezentat un prim pas în vederea generalizării acestei categorii de personal - suport, având în vedere impactul pozitiv al activității desfășurate în cadrul proiectului asupra duratei de soluționare a cauzelor, a termenelor de redactare și, în general, asupra actului de justiție. Curtea reține, de asemenea, că prin prisma rezultatelor, această categorie de personal a fost asumată de Guvernul României prin Hotărârea nr.436 din 30 martie 2022, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.322 din 1 aprilie 2022, prin care au fost adoptate noua Strategie de dezvoltare a sistemului judiciar 2022 - 2025 și planul de acțiune aferent acesteia.

31. Curtea observă că instituția asistentului judecătorului a dobândit valențe suplimentare odată cu intrarea în vigoare a Legii nr.304/2022 privind organizarea judiciară, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.1104 din 16 noiembrie 2022, în acest sens fiind art.150 din acest act normativ, potrivit căruia „(1) În cadrul curților de apel, tribunalelor, tribunalelor specializate și judecătorilor pot funcționa asistenți ai judecătorilor, ale căror statut și atribuții sunt reglementate prin lege specială. (2) Asistentul judecătorului are rolul de a-l sprijini pe judecător în îndeplinirea de către acesta a atribuțiilor sale judiciare, desfășurându-și activitatea sub îndrumarea și supravegherea judecătorului”.

32. În acest context, Curtea reține că în expunerea de motive care a însoțit propunerea legislativă privind statutul asistentului judecătorului, inițiatorii acesteia au subliniat faptul că degrevarea judecătorilor de unele sarcini consumatoare de timp prin îndeplinirea lor de către asistenți, cum ar fi: activități de verificare în cadrul unor proceduri prealabile; activități de documentare, vizând atât legislația internă și internațională, cât și jurisprudența sau doctrina; prezentarea în sinteză a stării de fapt și de drept, inclusiv prin formalizarea unor fișe de dosar extrem de utile în gestionarea cauzelor etc., precum dar și sprijinul substanțial acordat judecătorilor în redactarea proiectelor unor hotărâri judecătorești au făcut posibil ca munca judecătorilor să devină una conceptuală, cu accent pe instrumentarea efectivă a cauzelor și pe deliberare. În același timp, judecătorii au avut posibilitatea de a aloca resursele suplimentare de timp pentru unele cauze de o complexitate ridicată, fapt care constituie o premisă importantă atât pentru calitatea actului de justiție, cât și pentru îndeplinirea acestuia într-un termen rezonabil. Așadar, astfel cum s-a reținut în expunerea de motive, toate aceste elemente relevă utilitatea instituției asistentului judecătorului și necesitatea unui demers de generalizare a acesteia la nivelul instanțelor judecătorești.

33. Curtea reține, de altfel, că aspectele mai sus menționate au fost avute în vedere de către Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în cuprinsul Avizului nr.22 (2019) – Rolul asistenților judiciari, în care se prevede că judecătorii pot fi ajutați în activitatea lor de diferite tipuri de asistenți sau personal din instanțe, care pot avea diferite titluri, cum ar fi asistenți judiciari, juriști, consilieri juridici, secretari etc., și care îndeplinesc o multitudine de sarcini, precum cercetarea, pregătirea unor note despre diferite probleme juridice sau întocmirea proiectelor de hotărâri. Acordarea sprijinului pentru administrarea justiției în interesul societății trebuie să fie principala rațiune pentru crearea unei asemenea categorii profesionale, iar aceștia trebuie să respecte limitele impuse rolului lor prin raportare la cel al judecătorilor. Astfel cum s-a subliniat în Avizul CCJE mai sus menționat, asistentul trebuie să îl sprijine pe judecător în realizarea competențelor sale și nu să îl înlocuiască pe acesta. Indiferent de sarcinile atribuite, asistentul lucrează numai sub îndrumarea judecătorului, fiind supervizat de acesta, judecătorului revenindu-i responsabilitatea deplină în luarea deciziei, aceasta fiind principala atribuție a judecătorului în toate sistemele juridice.

34. În contextul celor mai sus menționate, Curtea reține că prin art.150 din Legea nr.304/2022 privind organizarea judiciară a fost introdusă în dreptul național categoria profesională a asistenților judecătorului, iar prin aceste dispoziții de lege se prevede în termeni expresi posibilitatea funcționării acestora în cadrul curților de apel, tribunalelor, tribunalelor specializate și judecătorilor. În acest sens, prin Decizia nr.522 din 9 noiembrie 2022, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.1101 din 15 noiembrie 2022, paragraful 191, Curtea a reținut că dispozițiile art.150 din Legea nr.304/2022 introduc în legislație o nouă profesie juridică, cu precizarea că reglementarea detaliată a acesteia urmează să se realizeze printr-o lege specială, prin elaborarea unui statut profesional corespunzător. Așa fiind, adoptarea Legii privind statutul asistentului judecătorului, ca lege organică, a constituit un demers firesc și necesar, având drept scop reglementarea acestei noi categorii profesionale.

35. În jurisprudența sa, Curtea a statuat, cu valoare de principiu, exemplul fiind Decizia nr.291 din 25 mai 2023, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.762 din 23 august 2023, paragraful 24, că, în cazul tuturor categoriilor de personal al căror statut trebuie reglementat, potrivit Constituției, prin lege organică, aspectele esențiale referitoare la ocuparea posturilor trebuie reglementate prin lege organică. Așadar, în conformitate cu cele statuate în jurisprudența Curții Constituționale referitor la elementele esențiale ale statutului juridic al unei categorii de personal (de exemplu, Decizia nr.121 din 10 martie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.487 din 9 iunie 2020), a fost adoptată Legea privind statutul asistentului judecătorului, care cuprinde dispoziții ce consacră rolul și locul asistentului în cadrul instanțelor judecătorești, recrutarea, formarea profesională inițială și continuă, evaluarea profesională, suspendarea și eliberarea din funcție, drepturile și îndatoririle, precum și răspunderea juridică a acestei categorii profesionale.

36. În acest sens, Curtea apreciază ca fiind lipsite de fundament susținerile autorilor sesizării potrivit cărora „atribuțiile asistentului judecătorului reprezintă o enumerare sumară de activități presupuse judiciare”, având în vedere că acestea sunt clar și explicit prevăzute la art.40 alin.(1) din legea criticată. Principalul rol al asistentului este să sprijine activitatea judecătorilor în procesul de administrare a justiției, iar nu să îi înlocuiască pe aceștia. Indiferent care le sunt atribuțiile, asistenții sunt supravegheați de judecători, care rămân în centrul sistemului judiciar, fiind responsabili de luarea deciziilor sub toate aspectele. Împrejurarea că la art.40 alin.(2) din legea criticată se face referire la „orice alte atribuții de serviciu stabilite de judecătorul coordonator, de președintele instanței sau de președintele de secție” nu plasează această reglementare în sfera lipsei de predictibilitate, care ar determina o ingerință/imixtiune în actul decizional de justiție, o atare reglementare vizând activitățile administrative ale instanței, care nu presupun exercitarea funcției de judecată de către judecători, iar în acest context trebuie avută în vedere diversitatea activităților pe care asistenții judecătorului le-ar putea îndeplini în exercitarea rolului lor de sprijin pentru judecători. Or, tocmai caracterul divers al acestor activități nu ar fi permis o enumerare exhaustivă la nivelul legislației primare a tuturor activităților pe care asistentul judecătorului le-ar putea îndeplini. Enumerând expres principalele atribuții care pot fi exercitate de către asistenții judecătorului și stabilind, totodată, posibilitatea încredințării în sarcina acestora și a altor atribuții, în temeiul dispozițiilor art.40 alin.(2) din legea criticată, legiuitorul a stabilit repere suficiente și lipsite de echivoc pentru determinarea limitelor în care ar putea fi îndeplinite orice alte atribuții de către asistentul judecătorului.

37. Deși, potrivit susținerilor autorilor sesizării, în cuprinsul legii criticate există doar o enumerare sumară a atribuțiilor asistentului judecătorului, Curtea constată că acestea sunt clar și precis definite, reglementarea statutului asistentului judecătorului fiind de natură a oferi garanții suficiente pentru asigurarea independenței judecătorului, legiuitorul creând totodată premisele pentru îmbunătățirea eficienței și calității actului de justiție. Legea criticată stabilește principalele atribuții ale asistentului, urmând ca acestea să fie detaliate în regulamentul intern de organizare al instanțelor judecătorești, regulament care va oferi un plus de claritate cu privire la responsabilitățile și activitățile acestora. Având în vedere faptul că datorită caracterului de generalitate a legilor, redactarea acestora nu poate avea o precizie absolută, Curtea subliniază că cerința de previzibilitate a normei se poate complini prin acte normative secundare legii, sens în care, și în ceea ce privește categoria profesională a asistenților judecătorilor, se va proceda similar demersului urmat în cazul altor categorii profesionale care participă la procesul judiciar (cum ar fi, spre exemplu, personalul auxiliar de specialitate).

38. De altfel, potrivit jurisprudenței Curții Constituționale privind dispozițiile art.1 alin.(5) din Constituție (a se vedea Decizia nr.524 din 9 noiembrie 2022, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.1101 din 15 noiembrie 2022, paragraful 95), una dintre cerințele principiului respectării legilor vizează calitatea actelor normative. În acest sens, Curtea a constatat că, în principiu, orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de clar și precis pentru a putea fi aplicat; astfel, formularea cu o precizie suficientă a actului normativ permite persoanelor interesate – care pot apela, la nevoie, la sfatul unui specialist – să prevadă într-o măsură rezonabilă, în

circumstanțele speței, consecințele care pot rezulta dintr-un act determinat. Desigur, poate să fie dificil să se redacteze legi de o precizie totală, și o anumită suplețe poate chiar să se dovedească de dorit, suplețe care nu afectează însă previzibilitatea legii.

39. Totodată, prin Decizia nr.772 din 15 decembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.315 din 3 mai 2017, paragrafele 22 și 23, Curtea Constituțională s-a referit la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, care a constatat că semnificația noțiunii de previzibilitate depinde într-o mare măsură de conținutul textului despre care este vorba și de domeniul pe care îl acoperă, precum și de numărul și de calitatea destinatarilor săi. Principiul previzibilității legii nu se opune ideii ca persoana în cauză să fie determinată să recurgă la îndrumări clarificatoare pentru a putea evalua, într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cauzei, consecințele ce ar putea rezulta dintr-o anumită faptă (Hotărârea din 24 mai 2007, pronunțată în Cauza *Dragotoniu și Militaru Pidhorni împotriva României*, paragraful 35, și Hotărârea din 20 ianuarie 2009, pronunțată în Cauza *Sud Fondi SRL și alții împotriva Italiei*, paragraful 109). Având în vedere principiul aplicabilității generale a legilor, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că formularea acestora nu poate prezenta o precizie absolută. Una dintre tehnicile standard de reglementare constă în recurgerea mai degrabă la categorii generale decât la liste exhaustive. Astfel, numeroase legi folosesc, prin forța lucrurilor, formule mai mult sau mai puțin vagi, a căror interpretare și aplicare depind de practică. Oricât de clar ar fi redactată o normă juridică, în orice sistem de drept, există un element inevitabil de interpretare judiciară, iar nevoia de elucidare a punctelor neclare și de adaptare la circumstanțele schimbătoare va exista întotdeauna. Deși certitudinea este extrem de dezirabilă, aceasta ar putea antrena o rigiditate excesivă, or, legea trebuie să fie capabilă să se adapteze schimbărilor de situație.

40. Dând eficiență acestor exigențe conturate de jurisprudența instanței de contencios constituțional, Curtea constată că legea criticată respectă cerințele de calitate în reglementarea tuturor aspectelor pe care le implică statutul asistentului judecătorului, iar împrejurarea că legiuitorul a optat pentru o reglementare suplă, dar în niciun caz sumară, în privința atribuțiilor asistentului judecătorului, nu afectează calitatea legii criticate. Prin individualizarea atribuțiilor asistentului judecătorului în cuprinsul art.40 din lege, legiuitorul clarifică responsabilitățile și previne confuziile sau ambiguitățile legate de rolul asistentului judecătorului în sistemul judiciar.

41. Referitor la pretinsa contrarietate a legii supuse controlului de constituționalitate cu dispozițiile art.21, art.124 și art.126 din Legea fundamentală, Curtea reține că aceasta se raportează la modalitatea în care sunt reglementate, cu titlu general, atribuțiile asistentului judecătorului în cuprinsul art.40 din legea criticată, atribuții care, în opinia autorilor sesizării, interferează semnificativ cu activitatea de judecată, prin faptul că (i) asistentul acordă sprijin judecătorului în realizarea procedurilor specifice premergătoare stabilirii primului termen de judecată; (ii) realizează activități de documentare, de verificare și de prezentare a actelor și lucrărilor dosarului, precum și a elementelor de fapt și de drept relevante în cauză; (iii) și redactează proiecte de hotărâri judecătorești sau ale altor acte procedurale. În mod concret, autorii sesizării apreciază că atribuțiile prevăzute în legea criticată, în special cea cuprinsă în art.40 alin.(1) lit.c), potrivit căreia asistentului judecătorului „redactează, sub coordonarea judecătorului, proiecte de hotărâri judecătorești sau ale altor acte procedurale”, afectează criteriile de legitimitate ale hotărârilor judecătorești, stabilite prin art.6 paragraful 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, potrivit căreia orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale de către o instanță independentă și imparțială, ceea ce înseamnă că nicio persoană din afara magistraturii și nici din cadrul organelor de conducere judiciară nu poate influența activitatea de judecată, în speță fiind vorba despre asistenții judecătorilor.

42. Din perspectiva criticilor formulate, prin Decizia nr.33 din 23 ianuarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.146 din data de 15 februarie 2018, paragrafele 162–166, Curtea a statuat că hotărârea judecătorească, *stricto sensu*, reprezintă actul final și de dispoziție al instanței prin care se soluționează cu autoritate de lucru judecat litigiul dintre părți sau prin care instanța se dezinvestește; *lato sensu*, însă, hotărârea judecătorească vizează, pe lângă actul final al judecății (sentință, decizie și, în unele cazuri, chiar încheiere), și măsurile dispuse pe parcursul soluționării cauzei prin încheierile de ședință. Atribuțiile judecătorului implică identificarea normei incidente, analiza conținutului său și o necesară aplicare a acesteia la faptele juridice pe care le-a stabilit, iar în activitatea sa de înlăptuire a justiției, judecătorul interpretează legea, realizând un echilibru între spiritul și litera ei, între exigențele de redactare și scopul urmărit de legiuitor, aplicând-o raportului conflictual dedus judecății, pe care îl soluționează printr-o hotărâre judecătorească. Curtea a învederat faptul că hotărârea judecătorească reprezintă un act de aplicare a legii pentru soluționarea unui conflict de drepturi sau interese, constituind mijlocul de restabilire a ordinii de drept și de consolidare a încrederii cetățeanului în autoritatea statului. Hotărârea judecătorească, având autoritate de lucru judecat, răspunde nevoii de securitate juridică, părțile având obligația să se supună efectelor obligatorii ale actului jurisdicțional, fără posibilitatea de a mai pune în discuție ceea ce s-a stabilit deja pe calea

judecății. Așa fiind, hotărârea judecătorească se situează în sfera actelor de autoritate publică, fiind investită cu o eficiență specifică de către ordinea normativă constituțională. Datorită acestui fapt, hotărârea judecătorească – desemnând tocmai rezultatul activității judiciare – reprezintă, fără îndoială, cel mai important act al justiției.

43. În contextul criticilor formulate, Curtea reține că art.124 alin.(1) din Constituție prevede că „*Justiția se înfăptuiește în numele legii*”, normă ce trebuie corelată cu dispoziția cuprinsă în art.124 alin.(3) din Legea fundamentală, potrivit căreia „*Judecătorii sunt independenți și se supun numai legii*”, norme care, împreună, reflectă principiul legalității ce guvernează activitatea de înfăptuire a justiției. Cerința prevăzută de art.124 alin.(2) din Constituție, și anume aceea că „*justiția este imparțială*”, este strâns legată de independența justiției și a judecătorului, imparțialitatea fiind esențială pentru îndeplinirea adecvată a funcției judiciare, și privește nu doar hotărârea însăși, ci întreg procesul prin care se ajunge la aceasta. Într-un stat de drept, astfel cum este consacrat de art.1 alin.(3) din Legea fundamentală, independența și imparțialitatea justiției constituie garanția sub aspect juridic a ordinii constituționale, iar art.126 alin.(1) din Constituție stabilește fără echivoc că justiția se realizează numai prin instanțele judecătorești stabilite de lege. Aceste dispoziții constituționale își găsesc transpunerea legală în cuprinsul art.2 din Legea nr.304/2022, potrivit căreia „(1) *Justiția se înfăptuiește de către judecători în numele legii, este unică, imparțială și egală pentru toți. (2) Justiția se realizează prin următoarele instanțe judecătorești: a) Înalta Curte de Casație și Justiție; b) curți de apel; c)tribunale; d) tribunale specializate; e) instanțe militare; f) judecătorii.*” În acest context, raportat la prezenta sesizare, prin art.150 din Legea nr.304/2022, legiuitorul a prevăzut că în cadrul curților de apel, tribunalelor, tribunalelor specializate și judecătoriilor pot funcționa asistenții ai judecătorilor, care au rolul de a-l sprijini pe judecător în îndeplinirea de către acesta a atribuțiilor sale judiciare, desfășurându-și activitatea sub îndrumarea și supravegherea judecătorului.

44. Referitor la legea care constituie obiectul prezentei sesizări, Curtea reține că aceasta reglementează statutul asistentului judecătorului, a cărui activitate constituie un sprijin pentru judecători și asigură premisele pentru îmbunătățirea eficienței și calității actului de justiție, prin îndeplinirea oricăror atribuții stabilite în condițiile legii de judecători, iar prin întreaga sa activitate, asistentul judecătorului este obligat să respecte independența judecătorului. În îndeplinirea atribuțiilor conferite de lege, asistenții judecătorilor sprijină activitatea judecătorilor în procesul de administrare a justiției, fără a interfera în activitatea de înfăptuire a justiției de către judecător și fără a afecta independența acestora. Curtea subliniază că asistenții judecătorului nu redactează, în mod independent, hotărâri judecătorești sau alte acte procedurale, ci doar proiecte de hotărâri judecătorești sau de acte procedurale și numai sub coordonarea directă exercitată de judecător, ceea ce presupune atât îndrumare, prin oferirea reperelor factice și juridice care au fundamentat soluția acestuia și care trebuie să se regăsească întocmai în cuprinsul hotărârii sau al actului procedural, cât și controlul asupra modului în care proiectul redactat respectă întru totul aspectele avute în vedere cu ocazia deliberării și a luării deciziei, ce reprezintă esența rolului oricărui judecător.

45. Colaborarea dintre judecător și asistentul său la redactarea hotărârilor judecătorești sau a oricăror acte procedurale are drept scop asigurarea coerenței și calității acestora, dar întotdeauna decizia finală, conținutul integral al hotărârii și semnarea acesteia aparțin exclusiv judecătorului, acesta fiind singurul responsabil de pronunțarea hotărârilor și de administrarea justiției. Soluționarea unei cauze se realizează ca urmare a deliberării judecătorului sau judecătorilor care compun completul de judecată, luarea deciziei presupunând aplicarea legii pe baza înțelegerii complete a faptelor, iar redactarea hotărârii reflectă decizia luată de judecător cu privire la toate aspectele cauzei. Așadar, Curtea apreciază că nu se pune problema ca asistentul să preia sau să influențeze în vreun fel funcția de decizie care aparține exclusiv judecătorului în toate componentele sale, inclusiv în cea referitoare la considerentele care au fundamentat hotărârea.

46. În acest sens, art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale impune în sarcina instanței obligația de a proceda la un examen efectiv al mijloacelor, al argumentelor și al elementelor de probă ale părților, cel puțin pentru a le aprecia relevanța (Hotărârea din 12 februarie 2004, pronunțată în Cauza *Perez împotriva Franței*, paragraful 80, și Hotărârea din 19 aprilie 1994, pronunțată în Cauza *Van der Hurk împotriva Olandei*, paragraful 59), iar luarea hotărârii trebuie să fie rezultatul acordului membrilor completului de judecată asupra soluțiilor date chestiunilor supuse deliberării. La deliberare iau parte numai membrii completului în fața cărora a avut loc dezbaterile și se realizează în secret, fiind actul procesual prin care completul de judecată verifică și evaluează materialul probator și procedural al cauzei, în vederea adoptării soluției ce urmează să rezolve conflictul de drept. Or, nefiind parte componentă a instanței/completului de judecată, asistentul judecătorului nu participă la deliberare și nici nu intervine în procesul de luare a deciziilor judecătorilor, adăugând doar plus valoare prin contribuția sa în ceea ce privește cercetarea și documentarea

cazurilor, pregătirea materialelor relevante și redactarea proiectelor de hotărâri, fără să preia însă sau să influențeze în vreun fel funcția de decizie care aparține exclusiv judecătorului.

47. Referitor la susținerile autorilor sesizării formulate, conform cărora, acționând cu rea-credință sau din neglijență, asistentul ar putea influența negativ actul deliberativ al judecătorului, prin anumite omisiuni sau denaturări ale materialului cauzei, Curtea reține că aceste aspecte nu constituie veritabile critici de neconstituționalitate, astfel de manifestări intrând în sfera răspunderii asistenților judecătorului, art.41 din legea criticată statuând că aceștia răspund, după caz, civil, disciplinar, administrativ sau penal, în condițiile legii. Cât privește alegația potrivit căreia, prin activitatea sa, asistentul judecătorului ar putea interveni în activitatea magistratului, Curtea învederează că o atare faptă constituie abatere disciplinară, fiind prevăzută la art.43 lit.h) din Legea privind statutul asistentului judecătorului. De asemenea, art.42 din legea criticată prevede că asistenții judecătorilor răspund disciplinar pentru abaterile de la îndatoririle de serviciu, precum și pentru faptele care afectează prestigiul justiției.

48. Curtea apreciază ca fiind neîntemeiate și susținerile autorilor sesizării potrivit cărora introducerea asistenților judecătorilor ar putea afecta principiul colegialității instanței. Astfel, Curtea învederează că, în sens tehnico-juridic, acesta presupune că judecata trebuie efectuată de mai mulți judecători, colegialitatea instanței reprezentând o garanție a independenței și imparțialității judecătorilor, scopul fiind prevenirea erorilor datorită controlului reciproc dintre judecători și garantarea pronunțării unor decizii cât se poate de corecte datorită schimbului de idei între membrii completului. Având în vedere că asistenții judecătorului nu fac parte din complet, nu dispun de prerogativa vreunui tip de vot în procesul de deliberare și nici nu intervin în procesul de luare a deciziilor de către judecători, Curtea reține că nu se poate vorbi despre afectarea principiului colegialității instanței.

49. De asemenea, referitor la susținerile potrivit cărora prin faptul că actele realizate de asistentul judecătorului nu sunt identificate clar și nu sunt aduse la cunoștința părților s-ar aduce atingere independenței și imparțialității judecătorului, accesului la justiție sau dreptului părților la un proces echitabil, Curtea reține că acestea nu pot fi primite, câtă vreme asistentul nu exercită nici în mod direct și nici în mod indirect activitatea judecătorească, ci își desfășoară întreaga activitate sub autoritatea și supravegherea judecătorului, căruia îi incumbă responsabilitatea de a se asigura că procesul se desfășoară într-un mod corect și echitabil, acesta fiind cel care deține controlul exclusiv asupra actelor și deciziilor luate, inclusiv asupra conținutului hotărârii finale, a cărei corectitudine și-o asumă prin semnare. În acest sens, așa cum s-a statuat în jurisprudența Curții Europene de la Strasbourg, pentru a răspunde cerințelor procesului echitabil, motivarea hotărârii trebuie să evidențieze că judecătorul a examinat cu adevărat chestiunile esențiale ce i-au fost prezentate (Hotărârea din 15 februarie 2007, pronunțată în Cauza *Boldea împotriva României*, paragraful 29, și Hotărârea din 19 februarie 1997, pronunțată în Cauza *Helle împotriva Finlandei*, paragraful 60).

50. Așadar, Curtea reține că rolul asistentului judecătorului este acela de a îl sprijini pe judecător în realizarea competențelor sale, și nu de a îl înlocui pe acesta. Astfel, indiferent de sarcinile atribuite, asistentul lucrează sub îndrumarea judecătorului, fiind supervizat de către acesta, judecătorului revenindu-i responsabilitatea deplină în luarea deciziei.

51. Prin urmare, pentru toate argumentele expuse, Curtea constată că legea criticată respectă întru totul exigențele constituționale ce decurg din dispozițiile art.1 alin.(3)-(5), art.21, art.124 și art.126 din Legea fundamentală, raportat și la prevederile art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

52. Pentru considerentele arătate, în temeiul art.146 lit.a) și al art.147 alin.(4) din Constituție, precum și al art.11 alin.(1) lit.A.a), al art.15 alin.(1) și al art.18 alin.(2) din Legea nr.47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
În numele legii
Decide:

Respinge, ca neîntemeiată, obiecția de neconstituționalitate formulată de 56 de deputați și constată că Legea privind statutul asistentului judecătorului este constituțională în raport cu criticile formulate.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Președintelui României și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 24 octombrie 2023.